

SCIENTIFIC RESEARCHES OF STUDENTS

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2019.75.13>

UDC Y 007:070.15:004.738.5

**Topics and Themes of Vitalii Portnikov's
Social and Political Journalism
(the Case of Materials of the Internet Outlet
Radio Liberty)**

Alina Zoria,

Master Student

*Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv
36/1 Illienka St., Kyiv, 04119, Ukraine*

Corresponding author's e-mail address: alina_zoria@ukr.net

Abstract

The article deals with the topics and themes of materials of V. Portnikov, the well-known political journalist in Ukraine and abroad. The urgency of scientific research is to study and expand the scientific discourse on political journalism, its topics and themes, relevance and reliability of information and introduction of new names.

The objective of the study is to identify and analyze the main thematic lines and features of themes of V. Portnikov's journalistic materials. The task of the study is to carry out a brief biographical analysis, which is necessary for understanding the personality of V. Portnikov; to ascertain and to generalize the thematic range of publicist's materials; to define the problems of author's materials through the line of topical issues, political situation and processes in Ukraine and the world as whole; to systematize creativity and professional attitudes of a publicist to political processes, leadership, states, authorities, regimes, etc. that helped in achieving the objective of the study.

The methodological basis of the study that consisted of the topics and themes of V. Portnikov's political journalism was based on the principles of historicity, objectivity, complexity and authenticity. A number of general and specific scientific methods were used to analyze the topics and themes of his publicistic materials. The descriptive method was used to outline the available materials of socio-political themes and topics of a journalist in the Internet outlet "Radio Liberty" for 2017-2018 and the first quarter of 2019. The content analysis method was used to identify the problem-thematic aspect of the publicist's materials. The biographical

method was used in studying the peculiarities of his creative activities and the method of differentiation in work was used to determine the thematic peculiarities and to find out the problematic aspects of his creativity. The qualitative analysis of V. Portnikov's texts was the leading method of the study.

The analysis of the author's journalistic speeches showed that V. Portnikov accentuated the readers' attention on the urgent issues, gave an objective and thorough assessment of the current situation. This author lets each topic pass through himself, thereby stimulating and appealing the audience to reflection, and also helped to understand and to rethink the most important socio-political processes.

KEYWORDS: political journalism; publicist; V. Portnikov; power; Ukraine; war.

УДК 007:070.15:004.738.5

Тематика та проблематика політичної публіцистики Віталія Портникова (на прикладі матеріалів інтернет-видання «Радіо Свобода»)

Зоря Аліна Ігорівна, Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, студентка магістратури

Резюме

У статті досліджується тематика та проблематика текстів відомого в Україні та за її межами сучасного політичного публіциста В. Портникова. Актуальність наукової розвідки полягає у вивченні та розширенні наукового дискурсу щодо політичної публіцистики, її тематики та проблематики, достовірності інформування.

Мета дослідження – виявити й проаналізувати основний тематичний спектр та особливості проблематики політичних текстів В. Портникова. Для досягнення мети слід виконати такі завдання – стисло проаналізувати біографію В. Портникова, щоб зрозуміти особистість; з'ясувати та узагальнити тематичний діапазон текстів публіциста; визначити проблематику текстів автора через лінію збоденних питань, політичну ситуацію і процеси в Україні та світовому соціумі; систематизувати творчо-професійні погляди публіциста щодо політичних процесів, лідерства, держав, влади, режимів тощо.

Методологічну основу дослідження становили принципи об'єктивності, комплексності та достовірності. В основі наукової розвідки був задіяний компаративний аналіз, що дав змогу простежити відображення в публіцистичних виступах автора конкретних політичних подій. Для аналізу тематики та проблематики текстів публіциста було застосовано низку загально- та конкретно-наукових методів. Описовий метод використовувався для окреслення наявного матеріалу суспільно-політичної тематики та проблематики публіциста в інтернет-виданні «Радіо Свобода» за 2017–2018 рр. та перший квартал 2019 р. Під час вивчення особливостей творчої діяльності публіциста задіяний біографічний метод. У дослідженні використано також методи семантичного та якісного аналізу текстів В. Портникова.

Аналіз публіцистичних виступів автора показав, що В. Портников акцентує увагу читачів на нагальних проблемах, дає об'єктивну та ґрунтовну оцінку сучасній ситуації. Кожну тему він пропускає крізь себе, цим самим стимулює та закликає аудиторію до роздумів, а також допомагає зрозуміти та переосмислити найбільш важливі суспільно-політичні процеси.

Ключові слова: політична публіцистика; публіцист; В. Портников; влада; Україна; війна.

Зоря А.И. Тематика и проблематика политической публицистики Виталия Портникова (на примере материалов интернет-издания «Радио Свобода»)

В статье исследуется тематика и проблематика текстов известного в Украине и за ее пределами современного политического публициста В. Портникова. Актуальность научного исследования заключается в изучении и расширении научного дискурса о политической публицистике, ее тематике и проблематике, актуальности и достоверности информирования и введением новых имен.

Цель исследования – основной тематический спектр и особенности проблематики политических текстов В. Портникова. Для достижения цели необходимо выполнить следующие задачи – осуществить короткий биографический анализ, необходимый для понимания личности В. Портникова; выяснить и обобщить тематический диапазон текстов публициста; определить проблематику текстов автора через линию злободневных вопросов, политическую ситуацию и процессы в Украине и мировом социуме; систематизировать творчески профессиональные взгляды публициста относительно политических процессов, лидерства, государств, власти, режимов и тому подобное.

Методологическую основу исследования составляли принципы объективности, комплексности и достоверности. В основе научной разведки был задействован компаративный анализ, позволивший проследить отражение в публицистических выступлениях автора конкретных политических событий. Для проведения анализа тематики и проблематики текстов публициста были применены ряд обще- и конкретно научных методов. Описательный метод использовался для определения имеющегося материала общественно-политической тематики и проблематики публициста в интернет-издании «Радио Свобода» за 2017–2018 гг. и первый квартал 2019 г. При изучении особенностей творческой деятельности публициста был задействован биографический метод. В исследовании использованы также методы семантического и качественного анализа текстов В. Портникова.

Анализ публицистических выступлений автора показал, что В. Портников акцентирует внимание читателей на насущных проблемах, дает объективную и основательную оценку современной ситуации. Каждую тему он пропускает через себя, тем самым стимулирует и призывает аудиторию к размышлениям, а также помогает понять и переосмыслить наиболее важные общественно-политические процессы.

Ключевые слова: политическая публицистика; публицист; В. Портников; власть; Украина; война.

1. Вступ

Сучасна публіцистика загалом та політична зокрема набуває персоніфікованого характеру, тобто автори є інтерпретаторами інформації, висловлюючи свою думку, позицію, погляди, переконання та прогнози на злободенні процеси суспільно-політичного життя. Для споживачів інформації авторські судження публіциста нині є надзвичайно цікавими,

дієвими та актуальними, адже засвідчують активну роль автора у політичних процесах сучасності. Тому на часі постає і питання дослідження авторських текстів окремих публіцистів, які висвітлюють нагальні проблеми сьогодення, з їхньою самотутністю, оригінальністю, комунікативною дієвістю.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розширення наукового дискурсу щодо політичної публіцистики, її тематики та проблематики, гостроти та правдивості інформації, ввівши нові імена. До того ж, інтерпретація публіцистами актуальних питань сьогодення потребує цілісного та систематизованого підходу.

Новизна розвідки полягає в тому, що політична публіцистика В. Портникова із притаманною їй гостротою піднятих тем, порушених нагальних проблем та широким резонансом у суспільстві досі не розглядалася.

Метою наукової статті є виявлення й аналіз основних тематичних ліній та особливостей проблематики політичних текстів В. Портникова.

Дослідження поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- з'ясувати та узагальнити тематичний діапазон текстів публіциста;
- визначити проблематику текстів автора;
- здійснити компаративний аналіз публіцистики В. Портникова через лінію злободенних питань, політичну ситуацію і процеси в Україні та світовому соціумі;
- систематизувати творчо-професійні погляди публіциста щодо політичних процесів, лідерства, держав, влади, режимів тощо;
- здійснити стислий біографічний аналіз, необхідний для розуміння особистості В. Портникова.

2. Теоретичне підґрунтя

Загальнотеоретичні підходи до вивчення публіцистики як різновиду журналістських текстів та її трансформативного потенціалу було характерним для досліджень таких науковців, як: А. Аграновський, В. Здоровега, Є. Прохоров, В. Учонова. Різні аспекти публіцистики як сучасного феномена у медіа України досліджували З. Бжезинський, М. Воронина, О. Гриценко, С. Гришина, І. Жданов, В. Корнєєв, Д. Прилюк, В. Різун, О. Романчук, Н. Сидоренко, В. Шкляр, Ю. Якименко. Порівнянням різних культур, цінностей та норм займалися Г. Алмонд, Г. Вартанов, С. Верба, П. Сорокін, А. Тойнбі та інші. Політичну публіцистику розглядали А. Аграновський, М. Барманкулов, Г. Вартанов, Л. Варустін, М. Воронина, І. Гирич, В. Здоровега, Г. Колосов, В. Кузьменко, Ю. Лазебник, О. Левкова, В. Огріш, М. Пастухов, А. Потула, Д. Прилюк, Є. Прохоров, О. Романчук, М. Скобла, А. Тарас, В. Учонова, М. Черепанов, Ю. Шевцов, М. Шульчевський. С. Яскевич та ін. Зокрема О. Левкова аналізувала сучасну політичну публіцистику та динаміку світоглядних орієнтацій людини (за матеріалами українських, російських та білоруських публіцистів 1991–2005 рр.) [1].

Оскільки в українському просторі політична публіцистика В. Портникова не досліджувалася, то емпіричним матеріалом для написання статті стали розвідка дослідниці О. Морозової «Жанрово-стилістичні особливості авторської колонки», у якій вона побіжно охарактеризувала колумністику публіциста [2], рецензія С. Шебеліста на книгу В. Портникова «Богородиця у синагозі» [3] та архівні публікації автора інтернет-видання «Радіо Свобода».

3. Методи дослідження

Дослідження суспільно-політичної тематики та проблематики текстів сучасних політичних публіцистів відбувається передусім за допомогою загальнонаукових та специфічних (конкретно-наукових) методів вивчення журналістського тексту, явища, документа

тощо. Методологічну основу такого дослідження становлять принципи об'єктивності, комплексності та достовірності. В основі наукової розвідки був задіяний компаративний аналіз, що дав змогу простежити відображення в публіцистичних виступах автора конкретних політичних подій. Для проведення аналізу тематики та проблематики політичної публіцистики В. Портникова було застосовано низку загальнонаукових та конкретно-наукових методів. Так, завдяки описовому методу вдалось окреслити наявний матеріал суспільно-політичної тематики та проблематики публіциста в інтернет-виданні «Радіо Свобода» за 2017–2018 рр. та перший квартал 2019 року. Під час вивчення особливостей творчої діяльності публіциста був задіяний біографічний метод, своєрідність якого полягала у фокусуванні уваги на фактах із біографії публіциста, суб'єктивному підході до її опису, оцінці політичних та соціально-культурних умов, що визначили особливості творчої діяльності публіциста. У дослідженні використано також методи семантичного та якісного аналізу текстів В. Портникова.

4. Результати й обговорення

У когорті провідних сучасних політичних публіцистів особливе місце посідає постать українського публіциста, письменника і журналіста Віталія Едуардовича Портникова. Він є оглядачем на «Радіо Свобода», постійним автором аналітичних статей в українських та зарубіжних виданнях на політичну й історичну тематику, а також ведучим публіцистичних та інформаційно-аналітичних програм на українських телеканалах.

З 1988 р. він співпрацював із київською газетою «Молодь України», був одним із перших радянських парламентських кореспондентів. У 1989 р., коли заснували «Независимую газету», що виходила у Москві, працював оглядачем, висвітлюючи проблеми союзних республік тодішнього Радянського Союзу та українсько-російських взаємин і становлення української державності після його розпаду. Свою діяльність у виданні публіцист припинив у 1995 р. З 1990 р. журналіст по сьогодні співпрацює з «Радіо Свобода», а з 1994 р. – з газетою «Дзеркало тижня» (Київ). З червня 2006 по жовтень 2007 р. був шеф-редактором української щоденної газети «Газета 24» (два останні місяці 2007 р. – поєднував свою працю у виданні із посадою головного редактора).

За роки журналістської діяльності В. Портников публікувався в українських та зарубіжних виданнях: «День», «Корреспондент», «Деловая неделя» (Київ), «Бізнес і Балтія», «Телеграф» (Рига), «Эстония», «Postimees» (Таллінн), «Polityka». «Gazeta Wyborcza» (Варшава), «Белгазета» (Мінськ), «Вести» (Тель-Авів), «Русский телеграф», «Ведомости», «Время МН», «Еврейские новости» (Москва).

Крім журналістської діяльності у друкованих виданнях, В. Портников вів також публіцистичні та інформаційно-аналітичні програми на кількох українських телеканалах, зокрема «СТБ» (програми «Вікна у світ», «Вікна-тижневик»), «ICTV» («День сьомий»), «К-1» («VIP»), «ТВі» («Правда Віталія Портникова»). У травні 2010 р. став головним редактором телеканалу «ТВі», а з листопада 2013 р. є ведучим програм на телеканалі «Еспресо ТБ».

Важливою і помітною складовою частиною публіцистики В. Портникова є постійна апеляція до історичних фактів, що підтверджують, глибше розкривають та прогнозують хід та результати сучасних політичних процесів. Злободенність тем та проблем, що пов'язані із суспільно-історичними та політичними подіями українського та світового соціуму, знаходять відображення в авторських текстах.

Оцінки, які дає В. Портников, є доволі критичними, прямими, безжальними, іноді вони звучать майже як діагноз, мають характер вироку: *«без зміни курсу, неминучий крах»* [4]; *«серйозна криза, яка виникла в Європейському Союзі між прихильниками глобального світу та ізоляціонізму, може призвести до непередбачуваних наслідків»* [5]; *«країна, яка*

захищає своє право на корупцію і агресію, потроху зникає з карти цивілізованого світу. Це вже факт, а не прогнозування» [6]; «кругова порука «всеросійської» аморальності, загальнонаціональної брехні на експорт – зашморг на шиї Росії, який рано чи пізно задусить її» [7]; «якби вдалось приєднати Україну, то з наступного дня з карти світу зникне і Білорусь» [8] тощо. Але його міркування не позбавлені позитивної перспективи, хоча ці перспективи не завжди є райдужною, близькою чи простою. Зокрема це стосується побудови нової України, в яку вірить автор.

Тому тематика й проблематика, пов'язані із боротьбою України за самоствердження у міжнародному соціумі та незалежністю української демократичної держави, простежуються в усіх матеріалах В. Портникова. Адже питання, які порушує та розкриває автор у своїх текстах, безпосередньо стосуються України, навіть якщо він їх подає у геополітичному масштабі.

Успішний розвиток України, на переконання В. Портникова, полягає в першу чергу в національній ідентичності та проведенні реформ в країні. До національної ідентичності публіцист відносить такі важливі факти, як: Українська Народна Республіка, проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р., Революція гідності 2013–2014 рр. *«А сьогодні фактом цивілізаційного значення стане собор незалежної Української православної церкви. І цей факт ще раз нагадає, що майбутнє України твориться не в Москві, а тут, що воно твориться самими українцями, які не потребують дозволу і схвалення тих, для кого вони не існують»* [9].

Тож одним із кроків до самоствердження України та українського народу у світі, як вбачає В. Портников, стало підписання томосу: *«у народу [в якого] є своя держава, має бути й самостійна церква»* [10], *«собор незалежної Української православної церкви стане фактом цивілізаційного значення»* [9], *«поява Православної церкви України вже сьогодні докорінно змінила розклад сил у православному світі. Вона нагадала про можливості Вселенського патріархату, вона продемонструвала, що насправді означає лікувати розкол і що таке — провокування розколу серед вірян. Вона назавжди позбавила Московського патріарха необґрунтованих претензій на провідну роль у православному світі. І це — ще до підписання томосу!»*

Сам процес визнання іншими православними церквами нової сестри-церкви буде не менш вражаючим. Самі спроби зупинити визнання цієї церкви будуть щоденними сеансами самовикриття і ганьби, демонстрацією того, хто думає про Бога і людей, а хто — про політику і Путіна. Так що не варто сумніватися в історичній значущості процесу становлення нової церкви — і для нас, і для тих, хто буде намагатися йому перешкодити» [11].

Рішення українського парламенту визначити євроатлантичну інтеграцію є також одним із головних зовнішньополітичних пріоритетів країни. Однак вступ України до Європейського Союзу та приєднання України до НАТО, до якого ще довгий шлях, є важливим кроком. Це стосується не тільки реформ та дипломатичних зусиль, а й роботи над помилками, яку має зробити українське суспільство. *«Насамперед українські громадяни мають зрозуміти, що НАТО — це не просто «парасолька» безпеки. Це насамперед солідарність і взаємодопомога. Якби ми були у НАТО, багато щоб не відбулося. Насамперед не було б зради В. Януковича, харківських угод, російської бази в Криму, анексії Криму і війни на Донбасі, територіальна цілісність країни була б збережена. Для цього було потрібне зовсім інше суспільство, вільне від радянських стереотипів»* [12].

Тема передвиборчих перегонів та виборів Президента України 2019 р. у публікаціях автора є один із тих факторів, які Україну у цивілізованому світі репрезентують як демократичну державу із самовираженням, свободою вибору та інтеграційного розвитку. Бо саме ця подія в Україні є доленосною для українського народу, майбутнього країни.

У своїх матеріалах він порушує і болючі питання, що викликають спротив громадськості — шантаж та підкупи Кремля, проросійські кандидати, *«віртуальна політика, що*

максимально віддалена від реальності» [13]. Публіцист характеризує кожного із кандидатів у президенти, показує їхні дії, наміри, позиції, розкриває їхню сутність та політичну спрямованість. В Портников також вбачає та подає різницю між виборами в Україні і Словаччині, ставлячи останню у приклад: *«Словаки <...> орієнтуються на моральні авторитети. А такий орієнтир є набагато більш вагомим і перспективним, ніж постійний пошук нового. Це вже орієнтир дорослих людей, який створює умови для одужання і для поступової зміни політичної еліти як такої»* [14].

До самоствердження та ідентичності України можна віднести такі політичні процеси, як зміни у гуманітарній сфері, культурі, освіті, в інформаційній політиці, у ставленні до історії, зокрема, розвиток української культури, української мови, українського кіно, сучасного театру, українськомовної освіти, українськомовних міст.

«Якщо цього не відбудеться – в результаті всіх реформ Україна просто стане успішною колонією сусідньої Росії, землею безбатченків. <...>. Без цих змін всі інші реформи не варті паперу, на якому пишуться закони і постанови. Не вірте тим, хто переконує що головне – просто добре жити. Добре жити можна будь-де, тим більше, що сусідні країни вже готові прийняти сотні тисяч українців. А наше з вами завдання – добре жити в Україні із власним обличчям» [15].

Не менш важливим для автора є такий розвиток (проведення реформ та становлення демократичної держави) і для сусідніх посткомуністичних країн, зокрема Білорусі та Росії, що допоможе назавжди позбутись пострадянського політичного та економічного характеру цих країн (бідне населення, купка олігархів, авторитарні правителі та режими) й спонукатиме їхні суспільства до змін на краще. Право цих країн належати до Європи є лише питанням часу, а також розуміння прогресу від такого кроку. Зокрема він вбачає, що *«для оздоровлення економіки Білорусі потрібні реформи, тільки не російські, а європейські»* [16]. Інакше неприйняття змінити самовбивчу зовнішню політику та відмова від реформ для Росії стане тим кроком, коли вона *«з кожним роком відставатиме від цивілізованого світу, перетворюватиметься в економічну, політичну, культурну провінцію, величезний музей минулого»* [17], а для Білорусі визначена роль *«стати ще одним бідним російським регіоном, околицею без майбутнього»* [18].

В. Портников не випадково переймається проблемами сусідньої Білорусі та білорусів, адже виклики, що стоять перед ними, особливо, що стосуються мовного питання та етнічної культури, а саме їх асиміляція, є для нього та і для українців близькими. Тому нині йдеться не просто про розвиток білоруської мови, а про її порятунок від остаточної маргіналізації та повного знищення, зокрема й самознищення. Таке знищення відбувається і в інших сферах діяльності білоруської держави. Публіцист з боєм відзначає, що режим О. Лукашенка *«зробив усе можливе, щоб Білоруська держава не відбулася: не проведені реформи, позбавлення населення етнічної пам'яті, відмова від національного прапора, герба, Дня незалежності, запровадження другої державної мови, маргіналізація білоруської мови, неочищений від російської пропаганди інформаційний простір, білоруські ЗМІ переслідуються»* [19]. До того ж підхід до утримання «стабільності» білорусів за рахунок російських грошей, який діє нині в авторитарній державі, насправді *«заганяє білорусів та їхню економіку у глухий кут, з якого можна вибиратися тільки шляхом радикальних економічних реформ»*. Зволікання з проведенням цих реформ стане найгіршим кроком щодо *«майбутнього громадян та держави, які залишаться без перспектив»* [18].

Об'єктивне незаангажоване висвітлення визвольної війни України з Росією подається В. Портниковим через низку питань та проблем, порушених у матеріалах щодо розв'язання воєнного конфлікту. Це і представлення ситуації на окупованій території Донбасу, анексованого Криму, з його заручниками та політв'язнями, етнічними чистками та безжалюгідним знищенням півострова, порушення агресором міжнародного права та між-

народного морського права, конституційних і законодавчих норм України, запровадження санкцій щодо Росії, політичної тактики Кремля та авторитарного режиму тощо.

Крим і Донбас, як зазначає В. Портников, *«це ланки одного ланцюга – спецоперації замаху на український суверенітет»* [20]. І хоча ворогові вдалося захопити частину Донбасу, але завдяки героїчному спротиву українського народу та економічному тиску Заходу йому не вдалося знищити Україну. *«Якби не цей спротив, якби не економічні проблеми Росії, цілком можливо, що Москва б анексувала окупований схід України так само, як і Крим»* [20].

Ситуація на сході України нині невтішна, авторитарний режим Кремля має великий вплив на очільників самопроголошених республік, впроваджує свою пропагандистську шовіністичну політику, встановлює закони, підтримує дії, що продовжують дестабілізацію країни, веде обстріли мирного населення, контролює окуповану територію та насаджує свої меркантильні плани. Та не варто думати, що війна не припиниться. Припиниться. Але, на жаль, як зазначає публіцист, не швидко: *«Україні доведеться ще роки, якщо не десятиріччя існувати у стані перманентного конфлікту з російським режимом. Союзникам України в цей непростий період будуть воля її власного народу до державотворення, підтримка Заходу і час»* [21].

До того ж, як зауважує В. Портников, з кримським питанням не можна зволікати й вирішувати його після стабілізації ситуації на Донбасі. Тому що вирішення питання Донбасу в цьому випадку може закрити назавжди кримське питання. А це і територіальна цілісність України, права корінного народу Криму, економічний, соціальний та культурний розвиток півострова. Все це буде знищено авторитарним режимом, зате «гібридна» етнічна чистка, тобто політичні репресії, яких зазнають кримські татари та проукраїнські активісти інших національностей, безправ'я, корупція, зрада, обкрадання, занепад економічного, культурного та соціального розвитку, атмосфера ненависті, неправомірне, навіть гірше за деградоване російське правосуддя, брехлива пропаганда, які діють сьогодні на півострові, далі насаджатимуться окупантами, а півострів із заручниками – «громадянами другого сорту» вводитиметься у безпросвітне провалля гнилої імперії. Тому Україна ніколи не відмовитися від захисту своєї територіальної цілісності. Автономна Республіка Крим, як і Донецька або Луганська області, однаково важливі для неї й нічим не відрізняється від інших регіонів України. *«Це така ж територія України, з точки зору міжнародного права. Країну, яка відмовляється від власних кордонів, ніхто не поважає»* [22].

Отже, *«ні в російського керівництва, ні в громадян Росії, ні в жителів тимчасово окупованих територій не повинно бути ілюзій щодо стабільності російської присутності на Донбасі й у Криму. Рано чи пізно росіяни підуть. Відсутність ілюзій дозволить зробити правильний вибір всім. І керівництву Росії, і громадянам Росії, і жителям окупованих територій. Тут важлива навіть не оцінка, тут важливе розуміння майбутнього»* [20].

Припинення війни на території України – основне завдання як самої України, так і Європи та всього цивілізованого світу. Сильна українська армія, запровадження політичних санкцій проти Росії зможуть подолати та демонтувати аморальну злочинну державу, яку не можна змінити, дадуть шанс народам колишнього СРСР і жителям Росії для світового визнання, політичного та економічного розвитку в мирній Європі.

Але тематика та проблематика війни, порушена у матеріалах В. Портникова, не вичерпується лише російсько-українською війною, позитивному вирішенні для України конфлікту, а й має інші паралелі. Це, зокрема, «гібридна війна» у Фінляндії та Афганістані, Чечні, Грузії (окупація Абхазії та Північної Осетії), Молдові (Придністров'я), Сирії, війна (боротьба) з політичною корупцією в Україні, війна авторитарної влади з цивілізованим світом, неоголошена війна Кремля проти власного народу, «газова» та «мовна» війни. Хоча останні чотири війни із переліку не пов'язані із воєнними діями та прямо не зазначаються в матеріалах, але всі ті дії, які розкривають сутність війни, що проводить автори-

тарний режим, чітко простежуються у текстах автора. Війна з корупцією – одна із війн, яка має позитивні наміри на шляху розвитку цивілізованої демократичної держави. Для України ця боротьба означає багато, і в першу чергу це відокремлення російської імперії, прихильників якої ще в країні вистає, і яка чекає на реванш. На жаль, як зазначає В. Портников, *«після Майдану влада не стала рішуче боротися з корумпованістю – іноді не могла, а іноді не хотіла. А це ніколи не призведе до розвитку країни, її демократичності, до ідентичності»* [23]. Тому криза ідентичності – найголовніша проблема для України.

Тема Росії у публіцистиці В. Портникова має чітке правдиве висвітлення. Він прямо, незаангажовано показує Російську Федерацію як країну-агресора, в якій діє авторитарний режим, імперіалізм, шовіністична політика Кремля, короткозорість влади, брехлива пропаганда, байдужість до своїх громадян та розвитку країни, агресія, корупція, окупація власної держави та народу. Буденністю останніх десятиліть Росії є етнічні конфлікти – *«від килимових бомбардувань кавказьких міст до побутової конфронтації за національною ознакою»* [24]. Вона не може бути стратегічним партнером Євросоюзу та цивілізованого світу в цілому поки не змінить своєї політики: відмова від авторитарного режиму та агресії проти України. Цьому підтвердженням є політичні санкції Заходу. «Кримські санкції» проти Росії є вирішальними у подальшій її долі. Адже вони є нищівним ударом по цілому ланцюжку економічних зв'язків, що поступово призведуть до *«цивілізаційного відставання та наближення термінів демонтажу країни»* [25].

В. Портников, викриваючи дії авторитарної Росії характеризує і президента РФ як політика, який думає не про вирішення кризи, а як недалекого «господаря», обмеженого лише своєю значущістю у світі, який прагне маніпулювати громадською думкою інших країн, побудувати світ, в якому одні країни вирішуватимуть долю інших, а ті навіть не будуть поінформовані про досягнуті домовленості. За його баченням, *«світ має бути розділений на сфери впливу, втеча з однієї сфери в іншу сприйматиметься як злочин і каратиметься війною»* [26]. До того ж він не тільки президент, якого не цікавлять проблеми своїх громадян, що *«доводиться його байдужістю до впливу санкцій і антисанкцій на соціальну стабільність»*, він ще і *«головнокомандувач, якому <...> мало цікаві долі власних солдатів»* [27]. Головним принципом путінського президенства є доведення всім, *«що він не ухвалює рішень під тиском, <...> не зважає на громадську думку, з вимогами нечисленної опозиції не рахується. Для нього важливі лише категорії політичної вигоди та можливості дестабілізації ворога, а не категорії життя, смерті та честі»* [28].

Зауважимо і те, що В. Портников проводить паралелі у висвітленні політики та агресорської тактики Кремля, путінського режиму із іншими диктаторськими режимами. Авторитарність режимів призводить до «консервації» системи влади, «застою» країни загалом, а розвиток сприймається як хаос та катастрофа.

Публіцист висвітлює й інші злободенні теми та проблеми політичного життя міжнародного соціуму та України – наслідки виходу Великої Британії із Європейського Союзу, звільнення політв'язнів та заручників російського режиму, розслідування авіакатастрофи рейсового малайзійського «Боїнга», взаємовідносини США та Росії, видатні постаті в історії держави, церква та спецслужби тощо. Погляди публіциста цікаві своєю аналітичністю сприймання реальності, апелюванням історичним фактажем та переконливістю викладу.

5. Висновки

Політична публіцистика В. Портникова є продовженням традицій українського політичного дискурсу, але водночас вона засвідчує і характерні тенденції сучасної публіцистики. Зокрема це стосується авторського різнобічного погляду на глобальні проблеми, особистісного акцентування та інтонації, вдалої побудови історичних аналогій, їх своєрідну та оригінальну прив'язку до контексту, систематичного нагадування про високі мо-

ральні та громадсько-патріотичні цінності, відчуття відповідальності за розвиток держави, в якій працює, ефективності журналістських розслідувань, що приводять до зміни політичних систем.

Проблематика В. Портникова охоплює суспільно-політичні теми як України, так і світового соціуму, а саме: 1) визвольна боротьба українського народу, 2) збереження територіальної цілісності, 3) російсько-українські й міжнародні відносини; 4) збереження рідної мови, культури, історії, пам'яті про геніїв та героїв українського народу; 5) соціально-політичні проблеми пострадянських держав, зокрема Білорусі, Грузії, Молдови тощо.

В центрі уваги публіциста перебувають не швидкоплинні речі, а фундаментальні моральні та громадсько-патріотичні цінності, які притаманні цивілізованому та відповідальному суспільству, зокрема патріотизм, моральність, чесність, порядність, свобода вибору, незалежність, демократичність, етнічна пам'ять, терпіння тощо, які служать маркерами та є рушіями майбутнього країни.

References

1. Levkova, O.V. (2008), *The Modern Political Journalism and Dynamics of Human Worldviews (The Case of Ukrainian, Russian and Belarussian Publicists from 1991-2005)*, Abstract of PhD diss (soc. com.), Institute of Journalism, National Taras Shevchenko University of Kyiv, 16 p.
2. Morozova, O. (2009), "Genre-stylistic features of author's column", *Styl i Tekst [Style and Text]*, vol. 10, pp. 186–193.
3. Shebelist, S. (2010), "To live with open eyes and open heart", *Ridnyi Krai. Almanakh Poltavskoho Derzhavnoho Pedagogichnoho Universytetu [Native Land. Almanac of the Poltava State Pedagogical University]*, no. 2(23), pp. 252–254.
4. Portnikov, V. (2017), "Only the modern army of Ukraine can stop Russia, which is controlled by cowards", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28660441.html> (accessed: 05 March 2019).
5. Portnikov, V. (2017), "Voting in the Netherlands and the fate of Ukraine", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28331075.html> (accessed: 05 March 2019).
6. Portnikov, V. (2017), "Festival of sanctions. Russia gradually disappears from the map of the civilized world", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28834127.html> (accessed: 04 March 2019).
7. Portnikov, V. (2018), "The main mystery of the Kremlin against Ukraine threatens the existence of Russia", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/holovna-taiemnytsia-rosii/29652366.html> (accessed: 01 March 2019).
8. Portnikov, V. (2018), "Why does Lukashenko need Ukraine: The Kremlin will have to pay again", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29566780.html> (accessed: 01 March 2019).
9. Portnikov, V. (2018), "Unification Council. The future of Ukraine and its churches are being established in Kyiv, not in Moscow", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29657540.html> (accessed: 01 March 2019).
10. Portnikov, V. (2018), "Church in Ukraine: Cyril, not Putin, comes to the forefront", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29183024.html> (accessed: 04 March 2019).
11. Portnikov, V. (2019), "The signing of tomos for Ukraine is just the beginning of the struggle", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29692467.html> (accessed: 28 February 2019).

12. Portnikov, V. (2017), "Ukraine and NATO. The Ukrainian society is perceived", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28539407.html> (accessed: 05 March 2019).
13. Portnikov, V. (2019), "The bicycle of the President Holoborodko. About the elections and TV series", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29803975.html> (accessed: 05 March 2019).
14. Portnikov, V. (2019), "The Slovakian candidate and the presidential elections in Ukraine", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29799271.html> (accessed: 04 March 2019).
15. Portnikov, V. (2017), "To live good in Ukraine. Culture and language are the key to success", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28947123.html> (accessed: 04 March 2019).
16. Portnikov, V. (2019), "Belarus is "tested". Mass media of Russia have launched a psychological attack on Lukashenko", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29705728.html> (accessed: 28 February 2019).
17. Portnikov, V. (2019), "The year of 2019 will be for Putin a year without Crimea", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/portnikov-rik-bez-krymu/29688194.html> (accessed: 28 February 2019).
18. Portnikov, V. (2018), "Lukashenko takes money from Putin. Belarus is threatened with full acquisition by Russia", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29136200.html> (accessed: 04 March 2019).
19. Portnikov, V. (2017), "A Day of Freedom and Lukashenko's fear", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28390261.html> (accessed: 05 March 2019).
20. Portnikov, V. (2017), "Russians will leave the peninsula. "Krym nash"/"Crimea is our" and "krakh nash"/"our collapse" will become synonymous", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28709776.html> (accessed: 05 March 2019).
21. Portnikov, V. (2018), "Allies of Ukraine and its northeastern neighbor. Will Putin become Kim Jong-un?", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29197368.html> (accessed: 04 March 2019).
22. Portnikov, V. (2017), "Why Savchenko is mistaken about Crimea", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28246737.html> (accessed: 05 March 2019).
23. Portnikov, V. (2017), "Klimenko, Dobkin and Putin's expectations of "other Ukraine", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28617947.html> (accessed: 05 March 2019).
24. Portnikov, V. (2019), "Soloviev, Zhirinovskij and pogrom. Latvia has punished Russia's television channel for hatred of Ukraine", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29747200.html> (accessed: 28 February 2019).
25. Portnikov, V. (2017), "Eternal sanctions", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28315800.html> (accessed: 05 March 2019).
26. Portnikov, V. (2018), "Ukrainian Donbas and wishes and dreams of the Kremlin. Putin wants to build the past", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29380699.html> (accessed: 01 March 2019).
27. Portnikov, V. (2018), "The Kremlin's hybrid war and invisible soldiers. "Ikhtnamety" want recognition from Putin", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29348405.html> (accessed: 04 March 2019).
28. Portnikov, V. (2018), "There is no Sentsov for Putin. But he was forced to listen to the claim of Macron", *Radio Svoboda [Radio Liberty]*, available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/29427455.html> (accessed: 01 March 2019).

Список літератури

1. Левкова О. В. Сучасна політична публіцистика та динаміка світоглядних орієнтацій людини (за матеріалами українських, російських та білоруських публіцистів 1991–2005 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : [спец.] 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. Київ, 2008. 16 с.
2. Морозова О. Жанрово-стилістичні особливості авторської колонки // *Стиль і текст*. Вип. 10. 2009. С. 186–193.
3. Шебеліст С. «Жити з розплющеними очима і відкритим серцем» // *Рідний край*. Альманах Полтавського державного педагогічного університету. 2010. № 2(23). С. 252–254.
4. Портников В. Тільки сучасна армія України може зупинити Росію, якою керують блягузи // *Радіо Свобода*. 05.08.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28660441.html> (дата звернення: 05.03.2019).
5. Портников В. Голосування в Нідерландах і доля України // *Радіо Свобода*. 25.02.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28331075.html> (дата звернення: 05.03.2019).
6. Портников В. Фестиваль санкцій. Росія потроху зникає з карти цивілізованого світу // *Радіо Свобода*. 04.11.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28834127.html> (дата звернення: 04.03.2019).
7. Портников В. Головна таємниця Кремля щодо України загрожує існуванню Росії // *Радіо Свобода*. 13.12.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/holovna-taiemnytsia-rosii/29652366.html> (дата звернення: 01.03.2019).
8. Портников В. Навіщо Лукашенку Україна: Кремлю знову доведеться заплатити // *Радіо Свобода*. 27.10.2018. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29566780.html> (дата звернення: 01.03.2019).
9. Портников В. Об'єднавчий собор. Майбутнє України та її церкви створюються у Києві, а не в Москві // *Радіо Свобода*. 15.12.2018. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29657540.html> (дата звернення: 01.03.2019).
10. Портников В. Церква в Україні: на перший план виходить вже Кирило, а не Путін // *Радіо Свобода*. 21.04.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29183024.html> (дата звернення: 04.03.2019).
11. Портников В. Підписання томосу для України – це тільки початок боротьби // *Радіо Свобода*. 05.01.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29692467.html> (дата звернення: 28.02.2019).
12. Портников В. Україна і НАТО. Українське суспільство прозріло // *Радіо Свобода*. 10.06.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28539407.html> (дата звернення: 05.03.2019).
13. Портников В. Велосипед президента Голобородька. Про вибори і серіал // *Радіо Свобода*. 05.03.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29803975.html> (дата звернення: 05.03.2019).
14. Портников В. Словацький кандидат і вибори президента в Україні // *Радіо Свобода*. 02.03.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29799271.html> (дата звернення: 04.03.2019).
15. Портников В. Добре жити в Україні. Культура і мова – запорука успіху // *Радіо Свобода*. 30.12.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28947123.html> (дата звернення: 04.03.2019).

16. Портников В. Білорусь «пробують на зуб». ЗМІ Росії розгорнули психічну атаку на Лукашенка // Радіо Свобода. 12.01.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29705728.html> (дата звернення: 28.02.2019).

17. Портников В. 2019-й буде для Путіна роком без Криму // Радіо Свобода. 02.01.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/portnykov-rik-bez-krymu/29688194.html> (дата звернення: 28.02.2019).

18. Портников В. Лукашенко бере гроші у Путіна. Білорусам загрожує повне поглинання Росією // Радіо Свобода. 31.03.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29136200.html> (дата звернення: 04.03.2019).

19. Портников В. День Волі і страх Лукашенка // Радіо Свобода. 25.03.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28390261.html> (дата звернення: 05.03.2019).

20. Портников В. Росіяни підуть з півострова. «Кримнаш» і «крах наш» стануть синонімами // Радіо Свобода. 01.09.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28709776.html> (дата звернення: 05.03.2019).

21. Портников В. Союзники України та її північно-східний сусід. Чи стане Путін Кім Чен Ин // Радіо Свобода. 28.04.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29197368.html> (дата звернення: 04.03.2019).

22. Портников В. Чому Савченко помиляється щодо Криму // Радіо Свобода. 20.01.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28246737.html> (дата звернення: 05.03.2019).

23. Портников В. Клименко, Добкін та розрахунки Путіна на «іншу Україну» // Радіо Свобода. 15.07.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28617947.html> (дата звернення: 05.03.2019).

24. Портников В. Соловйов, Жириновський і погром. Латвія покарала телеканал Росії за ненависть до України // Радіо Свобода. 02.02.2019 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29747200.html> (дата звернення: 28.02.2019).

25. Портников В. Вічні санкції // Радіо Свобода. 17.02.2017 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/28315800.html> (дата звернення: 05.03.2019).

26. Портников В. Український Донбас і забаганки Кремля. Путін хоче будувати минуле // Радіо Свобода. 21.07.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29380699.html> (дата звернення: 01.03.2019).

27. Портников В. Гібридна війна Кремля і солдати-невидимки. «Іхтамнети» хочуть визнання від Путіна // Радіо Свобода. 07.07.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29348405.html> (дата звернення: 04.03.2019).

28. Портников В. Сенцова для Путіна немає. Але він був змушений слухати вимогу Макрона // Радіо Свобода. 11.08.2018 р. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/29427455.html> (дата звернення: 01.03.2019).

Надійшла до редколегії 09.05.2019